

"שאלו באלפיו ודוד ברבבותיו" - שתי גישות למלחמה בפלשתים ד"ר אביחי קלרמן [avichai@herzog.ac.il]

ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו.

5. סנהדרין כ' ע"ב

מתני': ומוציא למלחמת הרשות על פי בית דין של שבעים ואחד ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחה בידו, דרך המלך אין לו שיעור וכל העם בוזזין ונותנין לו והוא נוטל חלק בראש: [ירושלמי, הלכה ה': דכתיב על פיו יצאו ועל פיו יבואו]

גמ' תנינא חדא זימנא אין מוציאין למלחמת הרשות אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד...

וכן היה רבי יהודה אומר ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה.

תניא ר"א אומר זקנים שבדור כהוגן שאלו שנאמר (שמואל א ח, ו): "תנה לנו מלך לשפטנו", אבל עמי הארץ שבהן קלקלו שנאמר (שמואל א ח, כ): "והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו"

תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק" הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר (דברי הימים א כט, כג): "וישב שלמה על כסא ה' למלך" ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה כשהוא אומר (דברים יב, י) "והניח לכם מכל אויביכם וגו'" "והיה המקום אשר יבחר ה' וגו'" הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב ז, א) ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתוב (שמואל ב ז, ב) ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וגו'

עמי הארץ קלקלו - דאילו זקנים שאלוהו לשופטם ולרדות הסרבנים שבהם אבל עמי הארץ תלו עליו מלחמותיהם שאמרו ויצא בראשינו ונלחם את מלחמתנו: (רש"י)

6. כלה רבתי פרק ה' הלכה ו'

גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע מעלות, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים.

1. רש"י בראשית פרק י (פרשת נח)

(יד) ואת פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים – משניהם יצאו, שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו, ויצאו מהם פלשתים:

2. עיונים בספר בראשית, תולדות א'

ואולם דורנו אנו אשר זכה לראות את הבנים מחזיקים במעשה האבות וחופרים שוב בארות בנגב ובכל האדמה שהובטחה לאבות, בארות כמשמען, אשר בהן מים חיים כמשמעם – אנו גם מבינים את גדולתם של האבות אשר יחד עם קריאתם בשם ה', והביאם ידיעתו לעולם, גם חפרו בארות מים ממש והרוו את האדמה והשקוה... אנו גם יודעים את האמת המרה, שלא רצו הפלשתים בבארותיו, וסיתמום. לא די שסיתמום אלא מילאום עפר, ולא תהא הערבה כגן פורח, ויישאר המדבר מדבר – ולא תחיה השממה. ולמה? – הכתוב יענה על כך בקיצור: "ויקנאו אתו פלשתים". ויצחק עצמו אומר: "ואתם שנאתם אתי!"

האם רוח זו באנוש היתה רק רוחם של פלשתים שלפני כשלושת אלפים והמשת מאות שנה, ימי שבת יצחק באוהל וחופרו באר בכלים פשוטים, או רוח היא באנוש בכל דור ודור ועד ימינו, ימים של עולם ממוכן ומדע גרעיני? ואף המשך הדברים הבא אחרי סתימת הבארות ידוע ומוכר ומובן לנו היטב: "ויאמר אבימלך אל-יצחק: לך מעמנו כי-עצמת ממנו מאד."

כל תולדות ישראל רצופים גירושים: גירוש מארצם, גירוש מארץ גלות לארץ גלות, מעיר לעיר, מעיר לכפר, מכפרים לערים, ממרכזי עיר לפרברים. גם בזה מעשה אבות סימן לבנים – גירוש ראשון לפנינו.

ומאז ועד היום לא נדם קול האומרים זאת. וגם בפרט הזה – מעשה אבות סימן לבנים.

3. מסכת סוטה דף ט ע"ב

רבי אומר: תחילת קלקולו בעזה, לפיכך לקה בעזה;

תחלת קלקולו. יש לך לדעת ולהבין השם הזה, שהי' התחלת קלקולו בעזה שהיא לשון עז וחוזק, כי במדה זאת היה חטא שמשון, (חדושי אגדות למהר"ל)

4. רמב"ם הלכות מלכים פרק ד' הלכה י'

כל הארץ שכובש הרי היא שלו ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה, ומניח לעצמו כפי מה שירצה, ובכל אלו הדברים דינו דין, ובכל יהיו מעשיו לשם שמים, ותהיה מגמתו

למלך על ישראל" ויקבצו פלשתים את מחניהם ונפלו בידו ועליהם אמר למה רגשו גוים ונתקבצו כולם (רש"י).

יציצבו מלכי ארץ - שהתיצבו כל סרני פלשתים בעצה אחת ובהסכמה לבוא להלחם עם דוד. וקראם מלכים ורוזנים אף על פי שלא ראינו בשום מקום שקראם אלא סרני פלשתים, הם בגאותם היו חושבים עצמם מלכים ואינם (רד"ק).

9. פירוש הגר"א חבקוק ג'

והם השלשה הם בני מצרים של ארץ ישראל, מואב במזרח, אדום מדרום ופלשתים ממערב, ומואב הוא ראש לכל הטומאות שטמאו לישראל, והוא מקור הטומאה. ואדום הוא ראש לכל הנזיקין שהוא הזיק לישראל. ופלשתים הם המצרים מאד לישראל בעבודה הקשה ולא הניחו שום ממשלה על ישראל, כמ"ש 'וחרש לא ימצא' והם אבות הלצים והם כנגד ד' אבות הקדושים... וכנגד פלשתים אמר 'עלי פלשת אתרועעה' מלשון תרועה. כי הם מתלוצצין ושמהין תמיד במפלתן של שונאי ישראל כמ"ש בשמשון ובשאל אמר 'אתרועע' ואלו הנ"ל הם כתובים בשירת הים 'חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד', וכנגדם אמר בלעם לעתיד לבא 'ומחץ פאתי מואב והיה אדום ירשה' ואמר 'וירד יעקב' והוא כנגד הפלשתים שמנעו שלטון וממשלה מישראל.

10. מדרש שמואל (בובר) פרשה כ

אמר רבי יצחק אותה הלילה שפירשה ערפה מחמותה, נתערבו בה גייס של מאה בני אדם, הדא הוא דכתיב: "והוא מדבר עמם והנה איש הבינים וגו'." "ממערכות פלשתים" (ש"א י"ז כ"ג), ממערכות [ממערות כתיב] ממאה ערלות פלשתים. רבי תנחומא אמר אף כלב אחד, וכתיב: "ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי".

11. יערות הדבש דרוש ב

וזהו כי כבר כתבנו כי שאלו היה מלך תחת המזל כנודע, ולכן לא היה יכול להלחם בגלית, ולא היה יכול להכות יותר מאלף, אבל דוד שהיה למעלה מהמזל, ולכן הכה גלית והוא בצד ימין ה', כדכתיב 'נאם ה' לאדני שב לימיני' והכה ברבבות, וזהו מאמרם, 'הכה שאלו באלפיו ודוד ברבבותיו'. ושאלו הבין זה ואמר, א"כ עוד לו המלוכה, כי בזה לו יאות יותר המלוכה ממני, שנתנו לו רבבות, שמע מיניה שהוא למעלה ממזל. וזה הראוי להיות מלך ישראל ולא מלך ככל הגויים כהנ"ל, כי זהו עיקר טיב המלוכה, ולכן נתקנא בו וא"ש.

שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, מאי ניהו, בכסף, בזהב, בנשים, בעבדים, בשפחות, בבתים, בכרמים, בגנות, בפרדסים, בבני בית, בסגולת מלכים, במדינות, בשרים, בשרות, בתענוגות, בשידה, בשידות, בסוסים, ברכב, בחרב, בשמלות, בנשק, בחילות, בבשמים, ביועצים, בצופים, במרגלים, במשפט, בחסד, ובצדקה, שנאמר כי בצדקה יכון כסא, וכתוב וסעד בחסד כסאו.

7. מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור כ"ז

[ב]...דבר אחר נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי. אימתי אמר דוד פסוק זה, כשהיה מהלך לעמק רפאים, אף על פי כן לא הלך למלחמה עד ששאל באורים ותומים, וכן את מוצא כשהלך שמואל למשוח את דוד, היו מלאכי השרת מקטרגין אותו לפני הקב"ה, ואמרו רבנו של עולם מפני מה נטלת המלכות משאל ונתת לדוד, אמר להם אני אומר לכם מה בין שאל לדוד, שאלו הלך ושאל באורים ותומים, כיון שראה שבאו עליו פלשתים אמר לכהן אסוף ידך, ולא המתין עד שיגמור את הדבר, שנאמר: "ויאמר שאל אל הכהן אסוף ידך" (ש"א י"ד יט), אבל דוד בשעה שראה את הפלשתים באין עליו בעמק רפאים, מיד התחיל לשאל באורים ותומים, שנאמר: "ויספיו עוד פלשתים לעלות וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בה' ויאמר לא תעלה הסב אל אחריהם..." (ש"ב ה' כב-כג), אין לך רשות לפשוט יד בהן, אפילו אם היו קרבין אצלך, עד שתראה ראשי האילנות מנענעין, שנאמר: "ויהי כשומעך את קול צעדה בראשי הבכאים..." (שם כד), ולא מאחריהן, "אז תחרץ" (שם), ...למה נתן לו סימן בראשי הבכאים ולא מאחריהם, אמר ר' ברכיה מיני אילנות שכולם מלאים קוצים, שכל הנוגע בהם מיד בוכה, ללמדך שכל זמן שישראל שרויים בצער, כאילו צער לפני הקב"ה, שנאמר בכל צרתם לו צר (ישעיה סג ט)...כיון שבאו פלשתים, היו ישראל רואין אותן, ולא היו רחוקין מהם אפילו ארבע אמות, אמרו ישראל לדוד למה אנו עומדין, אמר להם כבר נצטויתי מן השמים, שלא לפשוט יד בהם, עד שנראה ראשי האילנות מנענעין, ואם נפשוט יד בהן מיד אנו מתין, ואם אין נפשוט יד מהן מיד הורגין אותנו, ומוטב שנמות צדיקים ולא נמות חייבין, אלא אני ואתם נתלה עינינו להקב"ה, מיד נדדו כל האילנות, ומיד פשטו בהם, שנאמר: "ויעש דוד כן כאשר צוהו ה' ויך את הפלשתים..." (שם כה), אמר הקב"ה למלאכי השרת, ראו מה בין דוד לשאל, מי גרם לדוד שניצל, דברו של הקב"ה שקיים והאיר לו, לכך נאמר נר לרגלי דבריך.

8. תהלים ב' ב': יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו.

למה רגשו גוים - רבותינו דרשו את הענין על מלך המשיח ולפי משמעו יהיה נכון לפותרו על דוד עצמו כעין שנאמר (שמואל ב' א'): "וישמעו פלשתים כי משחו ישראל את דוד